also in Poland. Especially actively provided "intermingling with ghosts" Polish poets of the end of XIX century. This article is about their unusual entertainments and "sessions".

Key words: occultism, spiritualism, magic.

BIBLIOGRAFIA

1. J. Bieniasz, Gabriela Zapolska. Opowieść biograficzna, Wrocław-Kraków, 1960.
2. Z. W. Fronczek, O czym milczą umarli: duchy i zjawy polskich pisarzy, Lublin 2004, s. 104-112.
3. S. Helsztyński, Przybyszewski. Opowieść biograficzna, Warszawa 1973.
4. F. Horain, Stoły wędrujące. Szkic pół-naukowy i pół-humorystyczny, Warszawa 1853.
5. A. Hutnikiewicz, Młoda Polska, Warszawa 2001.
6. J. Ochorowicz, Kwestia, «mediumizmu», «Życie» 1897, nr 4, 5, 6, 8.
7. V. Narušienė, Józef Albin Herbaczewski: pisarz polsko-litewski, Kraków 2007.
8. M. Samozwaniec, Maria i Magdalena, Szczecin 1987.
9. L. Szczepański, Krakowskie doświadczenia z Janem Guzikiem, [w:] idem: Dziwy mediumizmu, Kraków 1920.
10. L. Szczepański, Zdemaskowanie Jana Guzika, «Światowid» nr 20, 1924.
11. L. Szczepański, Mediumizm współczesny i wielkie media polskie, Kraków 1936.
12. J. Zych, Rzecz o duchach w drugiej Rzeczpospolitej, czyli przewodnik po ruchu spirytystycznym oparty na rzetelnych źródłach, Kraków 1999.
13. T. Żeleński *Boy*, Znaszli ten kraj*?*..., Wrocław 1983.

УДК 801.82.811.111(73)

Елла Мінцис
(Івано-Франківськ)

МАРИНІСТИКА ДЖОЗЕФА КОНРАДА: ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті розглядаються лінгвостилістичні особливості мариністичної прози Джозефа Конрада, способи зображення моря, морської стихії у мариністиці письменника, аналізується оригінально-авторське, філософське, суб'єктивне бачення цього багатогранного образу.

Ключові слова: *маристика, проза, море, світосприйняття, стилістичні засоби, лінгвостилістичні особливості.*

Образи природних стихій належать до центральних феноменів будь-якої національної картини світу, оскільки ще за часів античності та в давніх східних традиціях вважалося, що чотири першоелементи – земля, вода, вогонь та повітря – становлять основу світобудови. Фундаментальними ці елементи є й для письменників, у чиїх творах природні реалії відіграють важливу роль у філософсько-естетичному осягненні дійсності [3, с. 201].

Маринізм – морська тематика в художній літературі, позначена не тільки естетичним переживанням морських краєвидів та життя моряків, а доволі часто й поривом у незвіданий простір, бажанням до відкриття нового. Це і мариністичні мотиви, і образи в народній, класичній і сучасній літературах; жанри морського роману й мариністичної лірики, образи мореплавців, першовідкривачів, піратів та морських фантастичних істот у художніх творах [2, с. 1].

Серед українських авторів-мариністів, які присвячували свої літературні твори зображенню моря та різних аспектів морських образів, слід згадати Юрія Яновського, Гео Шкурупія, Олекса Влизька. Серед яскравої плеяди зарубіжних письменників-мариністів (Ернест Хемінгуей, Жюль Верн, Джошуа Слокам, Рафаель Сабатіні та ін.) Джозефу Конраду належить важливе місце. Про творчість Дж. Конрада було написано чимало досліджень, критичних статей, доповідей. Його твори отримали схвальні відгуки таких видатних письменників, як Герберт Уеллс та Джон Голсуорсі. У багатьох країнах існують конрадівські товариства, видаються спеціальні журнали, проводяться міжнародні конрадівські конференції. Географія досліджень творчості Дж. Конрада поширюється на всі континенти і країни світу. Знають і пам»ятають його в Україні. 3 грудня 2008 року у Бердичеві, рідному місті письменника, відкрився музей Джозефа Конрада.

Серед досліджень творчості Джозефа Конрада визначне місце займає книга Віта Тарнавського «Conrad the Man, the Writer, the Pole.» Так, Віт Тарнавський пояснює, чому Джозеф Конрад, моряк, чиє життя багато років було пов’язано з морем, раптом став письменником. Виявляється, йому судилося стати письменником; все його дитинство було підготовкою до цього. Любов до читання та свої літературні погляди він успадкував від батька. Накопичення нових вражень та спостережень стали основою його творів [9, с. 11]. Крім цього, не слід недооцінювати корабельну службу Дж. Конрада, яка навчила його уважно спостерігати за найменшими деталями оточення. Віт Тарнавський вважає, що це підтверджує головний закон творчості: конкретні факти в деякій мірі надихають кожен витвір мистецтва [9, с. 16]. Дослідник розкриває таємницю геніальності Джозефа Конрада: творчість письменника завдячує тому, що він є представником порівняно молодої раси, менш досвідченої і більш

динамічної ніж старіючі раси західної Європи, а також тому, що жорстока дисципліна корабельної служби, а також товариство простих людей протягом двадцяти років відіграло важливу роль. Для Конрада є характерним універсалізм, різнобічність та багатство Ренесансу. [9, с. 18].

Хоча самого Джозефа Конрада іноді дратувало, коли його вважали суто автором-мариністом [9, с. 17], за частотністю та символічним насиченням образ моря можна визначити як один з найважливіших мотивів його творчості. Тому його «морська» проза привертає увагу багатьох мовознавців та літературознавців, що зумовлює **актуальність** запропонованого дослідження. **Метою** дослідження є аналіз лінгвостилістичних особливостей мариністичної прози. Для досягнення мети слід вирішити такі **завдання**: дослідити лексичні та синтаксичні стилістичні засоби мариністичної прози Джозефа Конрада, проаналізувати способи зображення моря, морської стихії у мариністиці письменника та узагальнити існуючі дослідження його творчості.

Мову морської прози Дж. Конрада дослідила І. В. Яковлєва у праці «Лінгвостилістичні особливості морської прози Дж. Конрада». У дисертації проведений комплексний аналіз мовностилістичної системи найвідоміших «морських» творів письменника та виявлені їх характерні особливості на лексико-семантичному рівні. Автор вважає, що реалізм, романтизм, психологізм і морська екзотика поєднались у мові романів Дж. Конрада і зумовили неповторний жанровий сплав та визначили індивідуальний авторський стиль у створенні художньої образності творів [4, с. 2].

У рецензії на філософську статтю Марека Пацукевіча «The Sea of Discourses in Conrad's Texts» Агнєжка Адамович-Поспєх зазначає, що автор розкрив зв'язок між Конрадом і морем, а точніше між Конрадом і морем дискурсів. Автор окреслює семантичну площину, яку море займало в європейській культурі. Ще в стародавній Греції люди намагалися описати суть «морського» (*'sea-ness'*). Це було зроблено за допомогою трьох концептів: *pelagos* (відкрите море, простір), *pontos* (міст) та *hals* (солоність). Пацукевич прослідковує конотації цих термінів у грецькій цивілізації і виявляє, як первинне протиставлення між *pelagos* і *pontos* поступово зникло. Марек Пацукевич аналізує багатогранну метафору моря, яка на початку європейської цивілізації набуває форму «плідної галузі знання» [5, с. 167-168]. У XIX столітті море, яке поглинула «раціональна» земля, перетворилося на епістемологічний троп. Отже, протиставляючи море і землю, Конрад вирізняє простір між людиною, морем і землею, створюючи складне сплетіння меж [5, с. 169].

Стефан Жеромський у есе *Джозеф Конрад* звернув увагу на неперевершену майстерність з якою письменник передав усю велич і підступність океану. У його творах море – сцена, на якій мерехтять

трагічні, кумедні та сумні тіні акторів. Кажуть, що іноземець Джозеф Конрад був першим, хто примусив природжених мореплавців-англійців по-новому подивитись на море [1].

Запропонована стаття присвячена «морській» прозі Джозефа Конрада, англійського письменника-мариніста, який, набираючись життєвого досвіду для майбутніх книг, проплавав майже двадцять років на кораблях, що належали тодішній «володарці морів» Великій Британії. У багатьох його творах дія відбувається на фоні моря, у них автор змальовує подорожі у далекі країни, враження від небачених, незнайомих географічних об'єктів, а також взаємозв»язок погоди, ландшафту з долею корабля та людей в морі [4, с. 6].

При творенні образу моря, водної стихії Джозеф Конрад подає своє оригінально-авторське, філософськи насичене, суб'єктивне бачення цього багатогранного образу. У мариністиці Дж. Конрада море має часові характеристики (*There was hardly a southern-going voyage in the yesterday of the sea which meant anything less than a twelvemonth* [7, с. 7]) та просторові ознаки (*He would be running most of his time all over the sea trying to get behind the weather* [8]), колір (*the sea was as black as the sky, sea the colour of lead, blue sea* [6, с. 8]) та звук (*a low moaning sound, longdrawn roar of some immense wave* [6, с. 8]).

Невід'ємними образами, які супроводжують зображення моря є небо, сонце, корабель та людина. Змальовуючи морський пейзаж у *Heart of Darkness,* Дж. Конрад пише, що море зливається з небом (*in the offing the sea and the sky were welded together without a joint* [6]). Море відіграє значну роль у житті людей, воно міцно з'єднує їх, впливає на них, робить їх більш толерантними один до одного та перетворюється на їх місце проживання, країну (*Between us there was ... the bond of the sea. Besides holding our hearts together through long periods of separation, it had the effect of making us tolerant of each other's yarns – and even convictions. Their home is always with them – the ship; and so is their country – the sea* [6]).

Дж. Конрад змальовує море у різних його проявах і настроях, ласкавим та спокійним, бурхливим та нестримним, у нього змінюється настрій (*Forthwith a change came over the waters, and the serenity became less brilliant but more profound* [8]) і водночас воно є незмінним (*a certain dignity of sameness, the majestic monotony of the sea* [7, с. 7]).

У творах Дж. Конрада важко знайти роздуми про морські глибини, навпаки, глибина завжди лежить на поверхні [5, с. 168], проте море залишається нерозгаданою таємницею (*a secret chamber of the sea, insoluble mystery from the sea* [6, с. 8]). Вічна загадка морського плеса та бажання людини знайти відгадку до його розуміння відкривають перед нами все більше граней осмислення образу моря [2].

Морська природа Джозефа Конрада – це жива істота, вона персоніфікована і володіє різними людськими властивостями, якостями та здатна на людські почуття. Так, море розмовляє з капітаном МакВіром мовою, яка є чіткою і зрозумілою. Надаючи досвідченому шкіперу відчуття реальності, ця мова так йому подобається, що він проводить увесь час на капітанському містку (*The China seas are full of every-day, eloquent facts, such as islands, sand-banks, reefs, swift and changeable currents – tangled facts that nevertheless speak to a seaman in clear and definite language. Their speech appealed to Captain MacWhirr's sense of realities so forcibly that he had given up his state-room below and practically lived all his days on the bridge of his ship* [8]). Море ніколи раніше, до тайфуну, який є центральною сюжетною подією у однойменному романі, не намагалося налякати мовчазного капітана (*The sea itself had never put itself out to startle the silent man* [8]). Але страшним воно буває під час тайфуну, цієї нестримної стихії. Тоді море бурхливе, люте, шалене, несамовите (*immeasurable strength and immoderate wrath, the wrath that passes exhausted but never appeased*; *the wrath and fury of the passionate sea; There was hate in the way she was handled, and a ferocity in the blows that fell* [8]). Але людина витримує його натиск і перемагає у жорстокій боротьбі. Роман «Typhoon» слугує уособленням того, як впорядкований простір знань руйнується нищівною «стихією Далекого Сходу». Тут Джозеф Конрад зображає поведінку людини у нестандартній ситуації з культурної та епістемологічної точки зору. Отже, образ моря у Конрада відображає роздуми автора про культуру, як людську реальність, що складається з *pontos, pelages* і *hals* [5, с. 169].

Мова романів Дж. Конрада образна та барвиста. Для створення більшої експресивності у зображенні моря письменник застосовує різноманітні епітети з позитивною та негативною конотацією: *the oily, languid, passionate, broken, awful , enormous, confused sea*, гіперболи: *the immense volumes of water, tons of water, a wall of water, hills of water*, метафори: *the circle of the sea that had the surface and the shimmer of an undulating piece of gray silk; a dazzling sheet; the ghostly glimmers of the sea; the steepness of the sea*, порівняння: *within, the sea, as if agitated by an internal commotion leaped in peaked mounds*.

Хоча дія у багатьох романах Дж. Конрада розгортається на морі чи у віддалених куточках землі, пригоди тут не є основним елементом розповіді. Автор концентрує увагу на характері, внутрішньому світі, думках, поведінці людини. Це надає його творам глибокого психологізму, а образ моря допомагає розкрити різні сторони людської натури.

Результати дослідження можуть бути застосовані у викладанні курсів лексикології, стилістики, загального та порівняльного мовознав-

ства, літературознавства. У перспективі видається доречним провести системний аналіз лінгво-стилістичних особливостей інших творів автора.

Аннотация

В статье рассматриваются лингвостилистические особенности маринистической прозы Джозефа Конрада, способы изображения моря, морской стихии в маринистике писателя, анализируется оригинально-авторское, философское, субъективное видение этого многогранного образа.

Ключевые слова: *маринистика, проза, море, мировосприятие, стилистические приемы, лингвостилистические особенности.*

Summery

The article deals with the linguo-stylistic peculiarities of Joseph Conrad's marine prose, the ways of presenting the sea, sea element in the writer's marine works, analyses the author's peculiar philosophic, subjective perception of this versatile image.

Key words: *marine literature, prose, sea, worldview, stylistic devices, linguo-stylistic peculiarities.*

Література

1. Жеромский Стефан. Джозеф Конрад [Електронний ресурс] / Стефан Жеромский // Журнальный зал Русского Журнала: Иностранная литература, 2000. – № 7. – Режим доступу : magazines.russ.ru/inostran/n7-20/zheroms.htm.

2. Матієнко О. А. Репрезентація образу моря у творах українських письменників як засіб експресивного впливу, формування свідомості сучасного студента, його інтелектуально-естетичного смаку і світосприйняття [Електронний ресурс] / О. А. Матієнко. – Режим жоступу : osvita.ua/school/lessons.../edu.../28469/

3. Слюніна О. В. Вербалізація архетипового концепту *вода* в поетичному ідіостилі П.М. Мовчана [Електронний ресурс] / О. В. Слюніна. – Режим доступу : www.nbuv.gov.ua/portal/.../vip_58_47.pdf

4. Яковлєва І. В. Лінгвостилістичні особливості морської прози Дж.Конрада : Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / І. В. Яковлєва / Львів. нац. ун-т ім. І.Франка. – Л., 2003. – 20 с.

5. Adamowicz-Pospiech Agnieszka. Review of *The Sea of Discourses in Conrad's Texts. Marek Pacukiewicz*. / Agnieszka Adamowicz-Pospiech // Yearbook of Conrad Studies. – Krakow : Jagellonian University Press. 2008-2009. – Vol. IV. – P. 167-169.

6. Conrad Joseph. Heart of Darkness [Електронний ресурс] / Joseph Conrad. – Режим доступу : http://ebooks.adelaide.edu.au/c/conrad/ joseph/c75h/html

7. Conrad Joseph. The Mirror of the Sea [Електронний ресурс] / Joseph Conrad // A Penn State Electronic Classics Series Publication. – The Pennsylvania State University, 2001. – 167 p. – Режим доступу : http://www2.hn.psu.edu/faculty/jmanis/jconrad/mirrorsea.pdf

8. Conrad Joseph. Typhoon [Електронний ресурс] / Joseph Conrad. – Режим доступу : http://ebooks.adelaide.edu.au/c/conrad/joseph/c75ty/html

9. Tarnawski Wit. Conrad the Man, the Writer, the Pole. An Essay in Psychological Biography [Translated by Rosamond Batchelor] / Wit Tarnavski. – London: Polish Cultural Foundation, 1984. – 198 p.

УДК 81’1:81’37:81’23

Уляна Андрусів
(Івано-Франківськ)

АСОЦІАТИВНЕ ПОЛЕ КОНЦЕПТУ ЛЮБОВ У ПОЕТИЧНІЙ КАРТИНІ СВІТУ ЯНА ТВАРДОВСЬКОГО

Стаття присвячена аналізу асоціативного поля концепту ЛЮБОВ у поетичній картині світу Яна Твардовського, яка репрезентує злиття релігійного та індивідуально-авторського образів світу. Аналіз здійснюється шляхом декомпозиції ближчого контексту ключових слів та побудови «семантичного гештальту» асоціативного поля концепту.

Ключові слова: *поетична картина світу, концепт, асоціативне поле, семантичний гештальт.*

Поняття поетичної картини світу, що є елементом мовної свідомості, перебуває сьогодні на стадії становлення. В. Маслова визначає її «як систему змістів, образів і уявлень, що сформувалися у свідомості автора й читача за допомогою одиниць формальної, змістової, функціональної, культурної, естетичної й духовної семантики поетичного тексту» [5, с. 123]. Вона вербалізується через вторинну й непряму номінацію, сполучає в собі універсальні й ідіоетнічні узагальнення дійсності та втілюється через художні концепти.

У сучасних когнітивних дослідженнях художній концепт осмислюється як складне ментальне утворення, що належить не тільки індивідуальній свідомості, а й психоментальній сфері певної етнокультурної спільноти (Л. Міллер) [6, с. 41-42], як одиниця свідомості поета чи прозаїка, що отримує свою репрезентацію в художньому творі і втілює авторське осмислення явищ дійсності (О. Беспалова), як смислова структура, що може займати нежорстке місце на шкалі універ-